

Průběh a důsledky vyjednávání Polska se Spojenými státy americkými o protiraketové obraně

Vendula Vespalcová, Břetislav Dančák¹

Abstract: *The Development and Implications of Polish-U.S. Missile Defense Negotiations.*

During the G. W. Bush administrations Poland was supposed to become a host country for a part of the American missile defense system. This article analyses the course of the bilateral U.S.-Polish negotiations, identifies the initial Polish motives for cooperating, and analyses the Polish negotiating strategy. The article also follows Polish reaction to the reconsideration of the project by Barack Obama and assesses the impact of the issue on Polish relations with the USA

Keywords: *Poland, USA, missile defense, bilateral relations*

Úvod

Polsko se během administrativ amerického prezidenta George W. Bushe stalo (společně s Českou republikou) kandidátem na hostitelskou zemi prvků evropské části americké protiraketové obrany. Tento status mu zůstal i přesto, že Bushův plán nakonec nedošel svého naplnění. Nově zvolený americký prezident Barack Obama na počátku roku 2010 obranný protiraketový plán přehodnotil, ale i v novém projektu se s Polskem počítá. V původní Bushově variantě protiraketového systému mělo Polsko hostit pozemní základnu s deseti interceptory typu GBI. Podle nového plánu budou nejprve v polských pobřežních vodách kotvit křižníky systému Aegis nesoucí interceptory typu SM-3 a v roce 2018 budou tyto interceptory přesunuty na pozemní základnu vybudovanou na polském území.

Vyjednávání o zapojení do protiraketové obrany a následný obrat v americkém plánu byly pro Polsko novou politickou situací. Ačkoli je Polsko často považováno za tradičního a loajálního spojence USA ve střední Evropě, průběh vyjednávacího procesu nebyl tak jednoznačný, jak bychom mohli na první pohled očekávat, a na vzájemných vztazích Polska a USA zanechal svou stopu.

Následující text si klade za cíl podat komplexní obraz bilaterálního vyjednávání polské účasti v neuskutečněném projektu evropské protiraketové obrany za administrativ G. W. Bushe. Text nejprve vysvětluje motivy, které vedly Poláky k ochotě zapojit se do tohoto projektu. Dále

---

¹ Kontakt: Katedra mezinárodních vztahů a evropských studií, Fakulta sociálních studií, Joštova 10, 602 00 Brno. E-mail: Vendula.Vespalcova@seznam.cz (Vendula Vepalcová), dancak@fss.muni.cz (Břetislav Dančák).

sleduje vyjednávací strategii polské strany i faktický průběh vyjednávacího procesu mezi Polskem a USA. Rovněž se snaží identifikovat pohnutky, které vedly polskou vládu k volbě právě takového vyjednávacího postupu. Text dále zachycuje atmosféru v Polsku několik měsíců po přehodnocení obranného plánu prezidentem Obamou a snaží se identifikovat dopady vyjednávání i přehodnocení obranného plánu na polsko-americké vztahy. Text rovněž vyvozuje jistá poučení pro budoucí vyjednávání Polska o nové podobě zapojení do protiraketového systému, který byl mezitím přijat pod záštitu Severoatlantické aliance. Závěrem se text pokouší identifikovat, který ze tří mezinárodněpolitických přístupů (realistický, liberalistický a epistemický), jejichž optikou analyzuje transatlantické vztahy v novém tisíciletí Mowley (2004), nejlépe vystihuje polskou vyjednávací strategii.

Klíčovým zdrojem informací pro tento text byla série interview s osobami na polské straně zainteresovanými na vyjednávacím procesu. Jednalo se o osoby z řad lidí blízkých vyjednávání, diplomaty a analytiky. Z důvodu zachování co nejpřesnější vypovídací hodnoty je v textu zachováno nadstandardní množství přímých citací z těchto rozhovorů.

Motivace Polska pro zapojení do projektu protiraketové obrany

První neoficiální informace o možném umístění prvků protiraketové obrany pronikly do Polska v roce 2001,² od následujícího roku pak více či méně intenzivně probíhala předběžná jednání a expertní konzultace. Postoj Polska vůči možnosti mít na svém území základnu protiraketové obrany byl již od počátku kladný. Základna se totiž zdála být vhodnou příležitostí k tomu, aby Polsko konečně naplnilo svou snahu či přání mít na svém území trvalou americkou vojenskou přítomnost. Tato snaha má dvě základní příčiny (Waszczykowski 2010; Wóycicki 2010; srov. Górka-Winter 2008: 79).

První z nich je fakt, že na území Polska a dalších členů NATO, kteří k Alianci přistoupili po konci studené války, nejsou rozmístěny žádné alianční vojenské základny.³ Nepřítomnost vojenských základen NATO je pro Poláky o to více znepokojující, přidá-li se k ní i druhý faktor – nejistota týkající se plnění aliančního závazku vyplývajícího z článku 5 Severoatlantické smlouvy (Wóycicki 2010). Jak interpretovat tento článek? Co v praxi znamená závazek, že strany „při výkonu práva na individuální a kolektivní obranu [...] budou neprodleně nápomocny [napadené]

² Tento údaj vychází ze vzpomínek M. Wągrowské, R. Kuźniara a W. Waszczykowského z rozhovorů s autorkou. Oficiální doklad se nepodařilo dohledat (Wągrowska 2010; Kuźniar 2010; Waszczykowski 2010).

³ Tato skutečnost vychází z Ustavujícího aktu NATO-Rusko podepsaného 27. 5. 1997 v Paříži. V něm NATO mimo jiné přislíbilo, že „v současném a předvídatelném bezpečnostním prostředí bude vykonávat kolektivní obranu a další svá poslání prostřednictvím nezbytné interoperability, integrace a vojenských posil namísto prostřednictvím trvalého rozmístování dalších významných bojových sil“ (NATO 1997).

straně nebo stranám přijetím nezbytných opatření, individuálních a ve spolupráci s dalšími stranami, včetně užití ozbrojených sil k obnovení a udržení bezpečnosti“ (NATO 1949)?

Přijetím americké protiraketové základny na své území by tedy Polsko nejen přispělo k vybudování protiraketového štítu chránícího před útokem balistickou raketou, ale zároveň by to mohl být způsob, jak zmírnit výše zmíněné obavy o svou bezpečnost a získat na své území trvalou americkou vojenskou přítomnost. Otevřeně to potvrdil i polský náměstek ministra zahraničních věcí a hlavní vyjednávač o protiraketové obraně Witold Waszczykowski:

Byl to dodatečný motiv, proč jsme se rozhodli účastnit se vyjednávání s Američany o protiraketové obraně – protože jsme se domnívali, že s USA bližší vazby nás ujistí v tom, že v případě problémů, pokud by nebyla žádná odezva z NATO, Američané přijdou a pomohou nám. (Waszczykowski 2010)

Za ideální výstup vyjednávacího procesu o protiraketové obraně bylo ale vedle samotné smlouvy o základně s interceptory považováno dosažení i dalších zisků. Konkrétně mělo jít o uzavření „politické a vojenské smlouvy, která by zvýšila důležitost vztahů mezi těmito dvěma zeměmi (například díky bilaterálnímu spojení fungujícího vedle struktur NATO) a definování širšího kontextu polsko-amerických vztahů v oblasti bezpečnosti“ (Górka-Winter 2008: 83–84). Jak se později ukázalo, Polsko kladlo na tento aspekt vyjednávání poměrně silný důraz. Bývalý ředitel Odboru bezpečnostní politiky polského Ministerstva zahraničních věcí Adam Kobieracki vysvětlil polskou motivaci pro získání dalších bezpečnostních záruk takto:

Požadavek dodatečných bezpečnostních záruk do určité míry zní, jako bychom nebyli spokojeni s bezpečnostními zárukami NATO. Samozřejmě že jsme spokojeni s bezpečnostními zárukami NATO, ale v bezpečnostní politice jsou různé nástroje, které musíte používat paralelně. Je to ta známá triáda – vlastní potenciál [...], bilaterální vztahy a multilaterální struktury. [...] [Ch]těl jsem se ujistit, že také naše bilaterální nástroje slouží našim bezpečnostním zájmům. (Kobieracki 2010)

Vyjednávací strategie – vývoj a příčiny změny

Vstupní pozitivní motivace pro vyjednávání byla poměrně silná, proto odpověď na oficiální notu žádající zahájení vyjednávání o umístění základny s 10 pozemními interceptory na území Polska byla jak jinak než kladná. Nóta byla do Varšavy doručena 19. 1. 2007.

Počáteční fáze jednání probíhala velmi hladce, a to pod taktovkou koaliční vlády premiéra Jaroslawa Kaczyńskiego. V této vládě byly zastoupeny strany Právo a spravedlnost (PiS), Liga polských rodin (LPR) a Sebeobrana. V říjnu 2007 se ale v Polsku konaly předčasné parlamentní volby, z nichž vzešla nová vládnoucí koalice Občanské platformy (PO) a Polské lidové strany

(PSL), v čele s premiérem Donaldem Tuskem. Tato změna ve vedení státu se ukázala být pro průběh vyjednávacího procesu jako poměrně významná. Přinesla s sebou totiž odlišný přístup k jednáním, a to i přesto, že dvě důležité osoby zůstaly ve vyjednávacím procesu přítomny i po změně vlády: Witold Waszczykowski byl nadále náměstkem ministra zahraničních věcí i hlavním vyjednávačem a Radosław Sikorski de facto pouze přesídlil z křesla ministra obrany do křesla ministra zahraničních věcí.⁴ Po změně kabinetu se polská jednací strategie posunula směrem k většímu důrazu na protihodnotu, kterou by Polsko od USA obdrželo výměnou za svolení s umístěním protiraketové základny na svém území. Touto protihodnotou mělo být poskytnutí pomoci při modernizaci polských ozbrojených sil, investice do polského zbrojního průmyslu či poskytnutí technologií protivzdušné obrany. Všechny tyto požadavky směřovaly k posílení polské bezpečnosti (Trník 2008: 15–16).

Příčiny odlišného přístupu Kaczyňského a Tuskovy vlády k vyjednávání s USA můžeme hledat na více místech.

Do určité míry vycházely obě vlády ze zahraničněpolitických koncepcí nejsilnější strany. Vláda Kaczyňského Práva a spravedlnosti považovala za hlavního garanta polské bezpečnosti a důležitého partnera USA, z čehož také pramenila její plná podpora vybudování základny (PiS 2007: 49–51, cit. dle Dostál 2008: 32). Kaczyňski byl ale kritizován za přílišné nadšení pro americký projekt (Mróz 2010) a ochotu slepě akceptovat prakticky jakékoli podmínky, které americká strana při vyjednáváních předloží (Wóycicki 2010). Přílišnou servilnost Kaczyňského vlády vůči USA odmítala i v té době opoziční Občanská platforma Donalda Tuska, která také podporovala komplementárnost budovaného systému s budoucím systémem NATO⁵ (PO 2007: 82–83, cit. dle Dostál 2008: 28–29).

Dalším důvodem pro větší tvrdost vlády D. Tuska v podobě kladení požadavků na americkou stranu mohl do určité míry být také tlak veřejného mínění (Wągrowska 2010;

---

⁴ Radosław Sikorski byl ministrem obrany již od října 2005 ve vládě Kazimierza Marcinkiewicze, která předcházela vládě Jaroslawa Kaczyňského. Sikorski odstoupil z postu ministra obrany v Kaczyňského vládě v únoru 2007 a po říjnových volbách 2007 se vrátil do nové Tuskovy vlády na pozici ministra zahraničních věcí.

⁵ Rozdílnost přístupů Kaczyňského a Tuskovy vlády k vyjednáváním odpovídá odlišnému názoru na způsob vedení zahraniční politiky vůči USA. Podle Górke-Winter se v průběhu vyjednávání v roce 2007 tyto dva koncepty objevily poprvé. První koncept klade primární důraz na ustavení blízkých politických a vojenských vztahů mezi Polskem a USA jakožto nezbytného nástroje pro zajištění bezpečnosti Polska. Je si vědom nutnosti přinášet tomuto vztahu oběti v podobě politické i vojenské podpory. Druhý koncept zahraniční politiky vůči USA sice nepochybně dává důležitost polsko-amerického partnerství, ale upozorňuje na neexistenci výhod kompenzujících oběti přinášené Polskem na oltář vzájemného vztahu. Rovněž klade důraz na důsledky, které s sebou mohou jistá rozhodnutí v polsko-amerických vztazích nést pro samotné Polsko, ale i pro vztahy Polska se spojenci v NATO a členy EU (Górka-Winter 2008: 97).

Górka-Winter 2010a), resp. to, co Kazimierz Wóycicki nazývá euro-americkým dilematem. Do jaké míry by Polsko mělo být zemí proamerickou a do jaké míry proevropskou bez toho, aby spolu tyto dva přístupy kolidovaly? Tato otázka, přítomná v Polsku již od 90. let 20. st., se stala aktuálnější zejména v souvislosti s tendrem na nákup bojových letounů v roce 2003 (Wóycicki 2010). V předvečer vstupu Polska do EU byl tendr provázen obecnějšími debatami o charakteru polsko-amerických vztahů a po vítězství americké nabídky stíhaček F-16 před francouzskými letouny Mirage a švédskými Gripeny se dokonce objevovaly hlasy, že toto rozhodnutí bylo jen čistě politické (Onyszkiewicz 2003).

Debata o tom zda být spíše na straně USA, nebo Evropy pokračovala také v souvislosti se zapojením polských vojáků do operací v Iráku. Polsko, které od své účasti očekávalo zisk mj. ekonomických výhod, však nakonec bylo americkou politikou v Iráku zklamáno, což jeho vztah k USA poněkud ochladilo (Zaborowski 2004).

Svou roli v euro-americkém dilematu a další odklon od americké strany v tomto dilematu sehrála také otázka vízové povinnosti při cestování do USA. Zatímco jiné země střední a východní Evropy (mj. ČR, Slovensko, Maďarsko či pobaltské republiky) byly přijaty do programu Visa Waiver, a jejich občané tedy pro obchodní a turistické cesty kratší než 90 dní mohou do USA cestovat bez nutnosti žádat o vízum, Polsku je tato výhoda dosud odepřena. V kontextu toho, že Polsko bylo dlouhodobě a zejména pak po roce 2003 v období irácké krize nejloajálnějším evropským partnerem USA, se tato situace jeví jako obtížně pochopitelná.

K větší orientaci Polska na Evropu, a to jak na úrovni politické, tak v každodenním životě Poláků, přispěl samozřejmě také vstup země do Evropské unie. Možnost snadno vyjet studovat či pracovat do zemí EU způsobila posun v polském vnímání sebe sama více jako Evropana a do jisté míry tím i zmírnila palčivost vízové otázky (Wóycicki 2010; Wągrowka 2010).

Celkový pokles atraktivity a oblíbenosti USA v očích a myslích Poláků,⁶ a tedy posílení evropské strany v euro-amerického dilematu, s sebou samozřejmě neslo i nižší podporu americké zahraniční politiky a benevolence k navazování bližších vztahů s USA. To se projevilo i na postoji veřejnosti ve věci protiraketové obrany. Podle názoru K. Wóycického si byla vláda Donalda Tuska více vědoma této celospolečenské nálady a určitého tlaku na to, aby se Polsko pokusilo vyjednat hmatatelnou protihodnotu a ne jen ochotně a bez nároku na „protislužbu“ akceptovat jakoukoli americkou nabídku (Wóycicki 2010).

---

⁶ Zatímco v letech 1993 – 2003 obsazovaly USA v žebříčcích pro Polsko nepřátelstevších států pravidelně první místo, v roce 2007 spadly až na místo dvanácté (Górka-Winter 2010b).

Vedle tlaku veřejného mínění a základních zahraničněpolitických východisek nejsilnější vládní strany ale mohl přístup Tuskovy vlády k jednáním pramenit také z „analýzy rovnováhy sil“ (Kulesa 2010). Pevnější vyjednávací pozice nové vlády vycházela z předpokladu, že Bushově administrativě velmi záleželo na uzavření dohody a byla za to ochotna také poskytnout protihodnotu. Jinak řečeno, USA potřebovaly Polsko víc, než Polsko potřebovalo USA. Tuskovská vláda se proto rozhodla zkusit tohoto amerického postoje využít a získat co nejvíce (Ibid.).

Peripetie a výsledky vyjednávacího procesu

Jednání s americkou stranou byla zahájena vládou Jaroslawa Kaczyńskiego ve velmi vstřícném tónu. Po parlamentních volbách v říjnu 2007 a výměně kabinetu však téměř na půl roku utichla. Nový ministr zahraničních věcí Sikorski v této době studoval americkou nabídku a navázal také dialog s Ruskem, aby si objasnil příčiny jeho nesouhlasu s projektem (Waszczykowski 2010). Tehdy již opoziční PiS Jaroslawa Kaczyńskiego a prezident Lech Kaczyński se ale snažili na vládu tlačit, aby vyjednávací proces dokončila co nejdříve. Kalkulovali totiž s možným výsledkem nadcházejících prezidentských voleb v USA, které se konaly v listopadu 2008, a co nejrychlejším uzavřením smluv se chtěli pojistit pro případ výhry demokratického kandidáta. Demokraté totiž již před volbami dávali jasně najevo, že dosavadní projekt protiraketové obrany může doznat změn. Brzké uzavření smluv a započítání stavebních prací na polském území by ale případné zastavení či zrušení projektu, k němuž po vítězství demokratického kandidáta mohlo dojít, značně zkomplikovalo (Kulesa 2010; Waszczykowski 2010). K jednacímu stolu s Američany se ale nová polská vláda vrátila až na jaře 2008, tedy téměř po půlroční přestávce, po níž přišla i s novou, striktnější jednací pozicí.

Nová vyjednávací strategie měla za následek poněkud obtížnější, méně hladký průběh jednání obou stran. To mohlo být také důvodem, proč se v červnu 2008 objevila informace, že USA hovoří o možném vybudování protiraketové základny rovněž s Litvou. V případě, že by se USA nedohodly s Polskem, byla by Litva náhradním řešením (Baczynska 2008). Předběžné rozhovory s představiteli Litvy potvrdila i samotná americká ministryně zahraničí Condoleezza Rice (Novinky.cz 2008a), v Polsku však byla tato informace vnímána spíše jako součást americké vyjednávací taktiky (Wągrowka 2010). Podle Witolda Waszczykowského ale skutečně šlo o reálnou alternativu. Američané začali s Litvou o protiraketové obraně jednat již v květnu 2008 a Waszczykowski tyto předběžné rozhovory v osobním rozhovoru potvrdil i tehdejší litevský náměstek ministra obrany Renatas Norkus (Waszczykowski 2010).

Koncem června 2008 již byla mezi Polskem a USA dojednána hlavní smlouva o základně a podle slov hlavního vyjednavče Waszczykowskiho bylo možné celé vyjednávání uzavřít (Ibid.). Vláda však chtěla dále pokračovat v jednáních o protihodnotě, tedy o dodatečných bezpečnostních zárukách, v podobě americké asistence při modernizaci polské armády. K protahování jednání s USA údajně premiéra Tuska a zejména ministra zahraničních věcí Sikorského vedly kromě potřeby vyjednat dodatečné bezpečnostní záruky i další pohnutky, o kterých Witold Waszczykowski otevřeně promluvil v rozhovoru pro polský časopis *Newsweek*. Tusk a Sikorski podle Waszczykowskiho úmyslně oddalovali dosažení konečné dohody s USA, a to jednak kvůli dohodě Sikorského s americkými demokraty (jmenovitě s Ronaldem D. Asmusem), ale také kvůli vlastním politickým ambicím⁷ (Indulski, Stankiewicz 2008: 15–16).

Premiér Tusk prý v červnu 2008, kdy byla dojednána hlavní smlouva a americká strana nabídla i další výhody, prohlásil: „Tohle nestačí, všechn politický kredit půjde na adresu prezidenta Kaczyńského, protože on ta jednání začal. My jsme je jen dokončili. Ale veškeré zásluhy padnou na jeho hlavu.“ (Waszczykowski 2010). Tusk chtěl údajně získat pro svůj kabinet více politického kreditu tím, že by vyjednal ještě větší protihodnotu, než jakou tehdy Američané nabízeli, a proto se rozhodl americkou nabídku nepřijmout. Bohužel velmi nešťastně dne 4. 7. 2008, kdy USA oslavovaly svůj Den nezávislosti, oficiálně oznámil americké straně neakceptování nabídky. Odmítnutí zdůvodnil tím, že dohoda neposkytuje Polsku dodatečné bezpečnostní záruky (Ibid.).

Americká strana byla tímto odmítnutím zklamána, neboť svou nabídku střel Patriot, které by byly v Polsku umístěny každého čtvrt roku na dobu jednoho měsíce, považovala za dostatečně štědrá (Gazeta.pl 2008c). Premiér Tusk však prohlásil, že tato podoba dohody nezakotvovala „měřitelné vojenské záruky“, které by reálně zvýšily polskou bezpečnost. Dostatečnými zárukami, které by vyvažovaly rizika plynoucí ze samotné přítomnosti protiraketové základny, by byla reálná účast USA při modernizaci polské armády a také trvalá americká vojenská přítomnost (Gazeta.pl 2008e). Tuskova slova podpořil i ministr zahraničí Sikorski, který zároveň popřel, že to byl on, kdo zablokoval dohodu, již prý byl premiér Tusk ochoten přijmout (Gazeta.pl 2008d).

Witold Waszczykowski poskytl výše zmiňovaný otevřený rozhovor časopisu *Newsweek* v době, kdy už věděl, že bude odvolán z pozice náměstka ministra zahraničních věcí, a tedy i z pozice hlavního vyjednavče (Indulski, Stankiewicz 2008: 13). K odvolání došlo 11. 8. 2008 a Waszczykowskiho nahradil ve funkci sám ministr zahraničních věcí Sikorski. Oficiálním

---

⁷ Tuto informaci prý Waszczykowski obdržel od bývalého amerického velvyslance v Polsku Daniela Frieda (Indulski, Stankiewicz 2008: 15 – 16).

důvodem pro odvolání byla nespokojenost premiéra a ministra zahraničí s vedením vyjednávání a neloyalita Waszczykowského vůči vládě (Gazeta.pl 2008a).

Po červencovém odmítnutí americké nabídky a srpnovém odvolání hlavního vyjednavče Waszczykowského se zdálo, že konečné uzavření jednání mezi Polskem a USA se poněkud oddálí. Dosažení dohody však bylo oznámeno již tři dny po Waszczykowského odvolání – 14. 8. 2008 (Novinky.cz 2008b; Górka-Winter 2010c). Jako zajímavá souhra okolností působí skutečnost, že jen o šest dní dříve, 8. 8. 2008, propukl ozbrojený konflikt mezi Gruzii a Ruskem. Vliv tohoto konfliktu na rychlost uzavření dohody Polska s USA je nejasný. Existují názory, že konflikt žádný vliv neměl, protože smlouvy již byly ve své podstatě hotové, a dosažení dohody tedy bylo „na spadnutí“ (Kobieracki 2010; Ananicz 2010). Rusko-gruzínská konfrontace ale mohla uzavření vyjednávání také uspíšit, ať už díky naznačené ochotě premiéra Tuska poněkud slevit z požadavků smlouvy (Novinky.cz 2008b) nebo v důsledku ústupku ze strany USA. Podle Górky-Winter umožnila Polsku ruská intervence názorně ukázat, jak důležitá může být pro Polsko spolupráce s USA v záležitosti protivzdušné obrany (Górka-Winter 2010c). Z rozhovoru s Witoldem Waszczykowským ale vyplývá, že tato interpretace není zcela přesná. Waszczykowski přiznává, že gruzínská krize svou roli v uzavření vyjednavacího procesu sehrála, avšak nikoli v tom smyslu, že by díky ní Polsko získalo víc. Po změně na postu hlavního vyjednavče se totiž ve smlouvách změnily jen slovní formulace, ale Polsku nepřibyl žádný další věcný zisk. Význam ruské intervence v Gruzii pro uzavření dohody leží spíše na psychologické rovině. Konflikt vyvolal poněkud nervózní atmosféru v celé Evropě, Polsko nevyjímaje, a zvýšil nejistotu ohledně možného budoucího chování Ruska v regionu. Polská vláda mohla silněji pocítit potenciální bezpečnostní hrozby z Východu, a proto se rozhodnout dále nepokračovat v již tak dost zkomplikovaných jednáních. Na straně druhé i USA možná více porozuměly, odkud pramení polské obavy směrem k Rusku. Podle Waszczykowského však prý ale vládu k uzavření dohody přiměly kromě rusko-gruzínského konfliktu i obavy z možné politické odplaty prezidenta Kaczyňského za to, co bylo o zákulisí vyjednávání zveřejněno v *Newsweeku* v rozhovoru s Waszczykowským (Waszczykowski 2010).

Pouhých šest dní po ukončení jednání, 20. 8. 2008, byla Dohoda o rozmístění interceptorů protiraketové obrany na území Polska podepsána ve Varšavě ministry zahraničních věcí Radosławem Sikorskim a Condoleezzou Rice. S ratifikací dokumentu se původně počítalo ještě před nástupem nové americké administrativy, tedy nejpozději do ledna 2009

(Gazeta.pl 2008b). Vláda však nakonec Sejmu smlouvu ke schválení vůbec nepředložila, protože čekala na definitivní stanovisko nové administrativy k celému projektu (tvn24.pl 2009).

Zároveň s podpisem hlavní smlouvy byla přijata Deklarace o strategické spolupráci mezi Polskem a USA, která zahrnovala polské požadavky na protihodnotu za protiraketovou základnu. USA se v deklaraci zavázaly k úzké vojensko-politické spolupráci, ke spolupráci v oblasti sdílení informací a také v oblasti obranného průmyslu, technologií a vývoje. V rámci vojensko-politické kooperace se jednalo zejména o americkou asistenci při modernizaci polských ozbrojených sil a také o navázání zcela nové spolupráce v oblasti protivzdušné obrany, kterou Polsko potřebuje modernizovat (Deklaracja w sprawie współpracy strategicznej między Rzeczpospolitą Polską a Stanami Zjednoczonymi Ameryki 2008).

Jako jedna z možností, jak modernizaci uskutečnit, se jevil nákup amerických systémů Patriot.⁸ Požadavek na informace ohledně podmínek dodání a cen těchto systémů byl podle hlavního vyjednavče Waszczykowskiho americké straně předán v létě roku 2007 premiérem Jarosławem Kaczyńským. Na jaře 2008 pak přišla z americké strany odpověď, že výrobní linka pro Patrioty již byla uzavřena, a zájemce by tedy musel kromě samotné ceny systému zaplatit i náklady na znovuotevření výroby. Protože o systémy Patriot jevil zájem i další státy (z blízkovýchodní oblasti), bylo Polsku navrženo určitý čas počkat, objednat tyto technologie společně, a sdílet tak náklady. Cena by však i přesto byla příliš vysoká. Zvláště po finanční krizi prý bude ještě po několik příštích let potřebná částka pro rozpočet polského ministerstva obrany zcela nepřijatelná (Waszczykowski 2010; Kobieracki 2010).

Americká strana se přesto pokusila motivovat Polsko k budoucímu nákupu těchto systémů (Waszczykowski 2010) a nabídla variantu nastíněnou v Deklaraci. Ta počítala od roku 2009 s dočasným umístěním jedné baterie Patriot v Polsku pro cvičné účely. Patrioty by přijížděly na pravidelné „návštěvy“ ze základny v Německu, od roku 2012 by pak v Polsku byly umístěny trvale na nově vybudované základně pro tento systém (Deklaracja w sprawie współpracy strategicznej między Rzeczpospolitą Polską a Stanami Zjednoczonymi Ameryki 2008: 2).

Analýza vyjednávací strategie

Jak již bylo řečeno, v Polsku panovala ohledně ochoty hostit na svém území americkou protiraketovou základnu poměrně široká politická shoda. Mezi vládou a opozicí ale existoval

---

⁸ Systémy Patriot spadají do kategorie protiraketové obrany bojiště. Jsou schopné zlikvidovat nepřátelské balistické rakety v konečné fázi jejich letu.

rozdílný náhled na to, zda za souhlas s umístěním základny požadovat věcnou protihodnotu, případně jak velkou. V tomto ohledu se klíčovým bodem pro průběh vyjednávacího procesu staly předčasné volby v říjnu 2007, po nichž nová vláda Občanské platformy Donalda Tuska přitvrdila polskou vyjednávací pozici ve smyslu kladení dalších požadavků. Diskuse o protiraketové obraně v Polsku tedy celkově měla charakter spíše obchodní transakce (Ananicz 2010).

V jednání polských představitelů můžeme identifikovat čtyři základní motivy, které vedly obě vlády k ochotě souhlasit se zapojením země do systému protiraketové obrany. Konkrétní strategie každé z vlád, Kaczyńského i Tuskovy, pak byla dána tím, jak silný důraz kladla na každý z těchto motivů.

Čtyřmi základními motivy pro souhlas se zapojením do systému protiraketové obrany jsou:

1. přispění k vytvoření systému chránícího před útokem balistickou raketou – předpokládá, že aktér vnímá existenci hrozby takového útoku;
2. geopoliticko-bezpečnostní motivy – ukotvení země v proatlantickém bezpečnostním prostoru prostřednictvím přítomnosti americké vojenské základny na území státu a z toho plynoucí očekávání přímé angažovanosti amerických ozbrojených sil v případě ohrožení bezpečnosti země;
3. politické motivy – příslušnost do „elitního klubu“ zemí, s nimiž mají USA blízký spojenecký bilaterální vztah, a z toho plynoucí vyšší mezinárodní prestiž;
4. zisk dalších výhod – spolupráce na poli vědy, výzkumu a průmyslu, modernizace ozbrojených sil.

Obě polské vlády, Kaczyńského i Tusкова, chtěly na své území získat americkou vojenskou přítomnost, která by potvrdila příslušnost Polska do proatlantického bezpečnostního okruhu. Primární a společný motiv tedy byl geopolitický. Tusková vláda však na rozdíl od vlády Kaczyńského kladla velmi silný důraz také na zisk dalších výhod, a to do té míry, že tento aspekt se zdá být stejně silný, nebo i silnější než motiv geopoliticko-bezpečnostní. Stanovit přesné pořadí důležitosti všech motivů však z uvedených informací není možné a vyžadovalo by další výzkum. Prozatím můžeme pouze usuzovat následující: do jaké míry byly obě vlády motivovány také vnímáním hrozby útoku balistickou raketou není zcela patrné, avšak ani u jedné z vlád tento motiv nevyznívá jako primární. Téměř bezpodmínečná ochota Kaczyńského vlády souhlasit s protiraketovou základnou by však mohla naznačovat, že tato hrozba jí byla vnímána jako aktuálnější v porovnání s vnímáním téže otázky vládou Tuskovou. Také zapojení do projektu

s cílem získat prestižnější postavení mezi partnery USA bylo pravděpodobně silnějším motivem pro Kaczyńského vládu než pro Tuskovu. Ta zřejmě více reflektovala jisté ochlazení dříve vřelého vztahu Polska k USA, které nastalo přinejmenším na úrovni široké veřejnosti.

Vývoj a polská reakce po přehodnocení projektu

Když 17. 9. 2009 americký prezident Barack Obama oznámil změnu v projektu protiraketové obrany, byli Poláci překvapeni nejen způsobem, ale i načasováním tohoto sdělení. Telefonát z Washingtonu do Varšavy totiž přišel v den 60. výročí napadení Polska Sovětským svazem za druhé světové války.

Změna plánu protiraketové obrany byla nicméně vzhledem k obecnému směřování Obamovy zahraniční politiky do určité míry očekávána, a to nejen v Polsku. Reakcí na pocíťovanou ztrátu zájmu nové administrativy o střední Evropu byl již asi dva měsíce před oznámením změny v protiraketovém projektu otevřený dopis středo- a východoevropských intelektuálů a bývalých politiků, kteří vyzývali americkou administrativu k udržení pozornosti v tomto regionu. Dopis byl otištěn v polském deníku *Gazeta Wyborcza* dne 15. 7. 2009 a ze zástupců Polska jej podepsali bývalí prezidenti Lech Wałęsa a Alexander Kwaśniewski, bývalý ministr zahraničních věcí Adam Rotfeld a bývalý ministr obrany Janusz Onyszkiewicz (*gazetawyborcza.pl* 2009). Ani tato iniciativa ale nakonec rozhodnutí americké administrativy ve věci protiraketového štítu neovlivnila. Obamovo rozhodnutí tak bylo vnímáno jako definitivní potvrzení odklonu zájmu americké zahraniční politiky od regionu střední Evropy. Jak ale uvedl ředitel polské diplomatické akademie Andrzej Ananicz, tento nezájem „je problém Evropy jako celku a nejen nás a nejen v kontextu protiraketové obrany“. (Ananicz 2010). Příčiny tohoto relativního nezájmu jsou ale vcelku pochopitelné:

Už nepředstavujeme problém, ani pro Evropu, ani pro USA. A této situaci bychom se měli přizpůsobit.

[...] Jsme normální státy, které nikomu nestojí v cestě, máme pevné demokratické uspořádání a víceméně stabilní ekonomiku. [...] To je dobrý stav a měli bychom za to být rádi. (Ananicz 2010)

Z amerického pohledu evropská bezpečnost představuje položku, u níž si zaškertli ‚HOTOVO‘. (Kobieracki 2010)

Přesto již brzy, po návštěvě amerického viceprezidenta Josepha Bidena 21. 10. 2009, bylo jasné, že Polsko bude zapojeno i do nové podoby evropského protiraketového systému. Premiér Tusk vyjádřil zájem a připravenost Polska zúčastnit se tohoto projektu, a v jeho finální podobě tedy od roku 2018 hostit na svém území pozemní základnu interceptorů SM-3 (Kancelaria

Prezesa Rady Ministrów 2009a; 2009b). Tuskem vyjádřené odhodlání bylo dne 3. 7. 2010 stvrzeno podpisem dodatku ke smlouvě o protiraketové obraně. Za přítomnosti ministrů zahraničí H. Clinton a R. Sikorského a ministra obrany B. Klicha dodatek v Krakově podepsali polský náměstek ministra zahraničních věcí Yatsik Naydair a americký velvyslanec v Polsku Lee Feinstein⁹ (U.S. Department of State 2010).

Nová podoba evropské části protiraketového štítu, navržená Obamovou administrativou, se nicméně v Polsku setkala s ambivalentním přijetím.

Pozitivem je, že z hlediska mezinárodního kontextu může být nový projekt chápán jako „méně nebezpečný“. Za jeho prvotní přednost lze v tomto směru považovat skutečnost, že je určen pro ochranu území Evropy, zatímco předcházející Bushova varianta byla primárně zamýšlena jako nástroj posílení obrany území USA. Protože půjde o systém propojený s NATO, jehož části budou umístěny na územích více států, mohl by také být menším trnem v oku Ruska a zároveň i podstatně méně problémovým článkem v bilaterálních vztazích Ruska a USA (Ananicz 2010). Rovněž určitá flexibilita vzhledem k vývoji možných hrozeb je považována za přednost nového projektu (Kuźniar 2010).

Na straně druhé se zde vznáší silná pochybnost o reálnosti uskutečnění tohoto plánu. Umístění pozemní základny interceptorů SM-3 do Polska je plánováno na rok 2018 a dokončení poslední fáze celého evropského obranného systému dokonce až na rok 2020. V této době již v žádném případě nebude u výkonu moci ani potenciální druhá administrativa prezidenta Obamy. Reálně skončí období Obamovy politické akceschopnosti před prezidentskými volbami v listopadu 2016, a to tedy za předpokladu, že bude v roce 2012 znovu zvolen. Zda bude projekt skutečně dotažen do konce a uveden v život, je tedy značně nejisté (Waszczykowski 2010; Thayer 2010).

Dopady na vztah Polska k USA a poučení pro budoucnost

---

⁹ I přes změnu formy zapojení Polska do systému evropské protiraketové obrany zůstala v platnosti Deklarace o strategické spolupráci, uzavřená společně s původní smlouvou o protiraketové základně. USA tedy poskytly Polsku slíbené baterie Patriot. Aby mohly být Patrioty i s americkým vojenským doprovodem do Polska přivezeny, bylo nutné uzavřít a ratifikovat Dohodu o statusu amerických ozbrojených sil na území Polska (tzv. dodatek NATO SOFA). Dohoda byla ve Varšavě podepsána náměstkem polského ministra obrany Stanisławem Komorowským a náměstkyní americké ministryně zahraničí Ellen Tauscher. K podpisu došlo 11. 12. 2009 a Sejm smlouvu ratifikoval 12. 2. 2010. Systém Patriot (verze PAC-2) byl poprvé dopraven do Polska 23. 5. 2010 do městečka Morąg na severovýchodě země. Slavnostní uvítání amerických vojáků se tamtéž konalo o tři dny později. Patrioty budou do Polska přijíždět z Německa každého čtvrt roku na dobu 30 dnů i s americkým vojenským doprovodem a polské armádě bude umožněno je využít pro cvičení související s vybavením a obsluhou systémů Patriot. Cílem těchto cvičení bude seznámit polské ozbrojené síly se schopnostmi, kterými systém Patriot disponuje pro obranu vzdušného prostoru. (Kamińska 2010).

Jednání o protiraketové obraně s USA a následný vývoj byly pro Polsko a jeho politiky určitou lekcí a ponaučením, které posunulo vztah Polska k USA „od jakéhosi pevného partnerství do nové kapitoly“ – k partnerství na pragmatických základech (Ananicz 2010). „Máme k nim mnohem chytřejší a jasnější přístup bez jakýchkoli iluzí,“ zhodnotila současný postoj Polska k USA Maria Wągrowska (Wągrowska 2010).

Polsko si také do určité míry znovu uvědomilo asymetrii svého vztahu k USA. Přestože vztah z polské strany poněkud ochladl, stále tu existuje požadavek mít mezi spojenci a přáteli USA své čestné místo.

Neměli bychom být tak pošetilí, abychom si mysleli, že jsme stejně důležití jako Evropská unie, ale myslím si, že by na nás Spojené státy mohly pohlížet jako na spolehlivého partnera, kterého stojí za to brát do úvahy alespoň do té míry, že bude informován o tom, co se ve Washingtonu děje. (Onyszkiewicz 2010)

Přes jistý psychologický odstup od USA ale dlouhodobě zakořeněná potřeba pevného partnerství s touto velmocí v Polsku přetrvává. Vzhledem ke geopolitické pozici Polska zůstávají Spojené státy pro Poláky v oblasti bezpečnosti stále klíčovým a nepostradatelným spojencem, jehož vojenská přítomnost v regionu střední Evropy se jeví jako velmi důležitá (Mróz 2010).

Základy se nezměnily. Samozřejmě ten způsob jednání a všechny drobné rozdíly oproti minulosti – na nich velmi záleží, ale když byste se nakonec zeptali, jaké jsou pilíře polské bezpečnosti, většina lidí by řekla [...] NATO, EU a zvláštní vztah s USA. Takže je to mezi těmito třemi. (Kulesa 2010)

Vyjednávání o zapojení se do protiraketové obrany také Polsku napověděla, jakým způsobem by bylo vhodné v budoucnu vést bilaterální politiku vůči USA, aby v tomto asymetrickém vztahu bylo co nejlépe vyhověno polským zájmům. Tím, kdo volí témata v rámci agendy bilaterálních vztahů, je silnější strana, tedy USA. Jestliže je tedy zájmem Polska spolupracovat s USA v oblastech, ve kterých Spojené státy samy iniciativu neprojeví, je nutné si jejich pozornost získat aktivním přístupem. Je třeba je přesvědčit, že daná záležitost je důležitá, hodná americké pozornosti a že partnerství bude výhodné pro obě strany. Vzhledem k tomu, že se však jedná o iniciativu ze strany slabšího z partnerů, je třeba zvolit postupy získání pozornosti, které jsou v samotných USA ověřené a účinné. Beata Górková-Winter shrnuje polskou zkušenost a poučení pro budoucí bilaterální jednání takto:

Mysleli jsme si, že všechno je jen otázkou politické dohody, kterou si USA budou pamatovat a budou se jí řídit. Ne, musíme být opravdu tvrdí, pokud chceme od USA něco získat. [...] Teď už si mnohem silněji uvědomujeme, že bychom raději měli začít neoficiálními cestami, jako například lobbingem,

*prezentováním našich názorů vlivným novinám, nebo bychom k nám mohli zvát představitele americké administrativy, abychom jim vysvětlili, proč určité věci chceme.*¹⁰ (Górka-Winter 2010a)

Polská vyjednávání optikou mezinárodněpolitických přístupů

Z teoretického hlediska můžeme na polskou pozici při jednáních s USA o protiraketové obraně pohlížet skrze perspektivu tří hlavních mezinárodněpolitických přístupů, které užívá Mowle (2004). V návaznosti na krizi transatlantické vazby počátkem nového tisíciletí podrobil Mowle analýze multilaterální aspekt transatlantických vztahů, pro něž hledal vysvětlení prostřednictvím tří hlavních mezinárodněpolitických přístupů: realistického, liberalistického a epistemického. Realistický přístup klade důraz na moc, jejíž velikost se odvozuje od materiálních kapacit státu. Liberalistický přístup dle Mowleyho naopak poukazuje na určité formy opatření, jež do jisté míry korigují chování států a limitují jejich manipulační prostor. Za epistemický přístup pak označuje autor takový interpretační rámec, který zdůrazňuje roli sdílených idejí a hodnot, které jsou schopné měnit chování států v mezinárodním systému. Autor ve své studii dochází k závěru, že multilaterální interakci USA a Evropy nejlépe vysvětluje realistický pohled.

Podíváme-li se na polský postoj při jednání o protiraketové obraně optikou těchto tří přístupů, vidíme, že se v tomto postoji prolínají realistické a epistemické prvky. V závěru jednání pak převážily spíše prvky realistické.

Na rozdíl od ČR, která se během vyjednávání s USA o umístění radaru na svém území aktivně zasazovala o přenesení celého projektu protiraketové obrany na multilaterální úroveň, pro Polsko tato liberalistická dimenze nebyla nijak významná. Nejsilnější motivy pro vybudování protiraketové obrany byly spíše realistické – obě polské vlády, Kaczyńského i Tuskovy, primárně chtěly posílit bezpečnost země, a to jak existencí protiraketového štítu jako takového, tak zejména prostřednictvím americké vojenské přítomnosti na polském území.

Z rozdílu mezi přístupem Kaczyńského a Tuskovy vlády však také můžeme usoudit, že vyjednávací strategie Kaczyńského vlády byla ovlivněna i prvky epistemického přístupu. Pocit silné sounáležitosti Polska s USA mohl být důvodem, proč byla Kaczyńského vláda ochotna přistoupit k dohodě prakticky za jakýchkoli podmínek. Jak se ale ukázalo, v době, kdy otěže vyjednávání převzala vláda Donalda Tuska, tento pocit vřelého přátelství a sdílení hodnot s USA na polské straně postupně chladl spolu s tím, jak rostla sounáležitost a pocit blízkosti Polska k Evropě. Na vyšší příčku v pořadí vyjednávacích priorit Tuskovy vlády se tak dostaly tvrdší,

¹⁰ Podrobněji se otázkou budoucí podoby prosazování polských zájmů vůči USA zabývá Górka-Winter 2010b.

realistické požadavky na konkrétnější materiální protihodnotu. Odklon od epistemických prvků ve vztahu Polska k USA nastal tedy zřejmě nejen v psychologické rovině veřejnosti, ale promítl se i do praktické politiky. Jak potvrzuje i Górk-Winter (2010a), zatímco dříve Polsko vnášelo do vzájemného vztahu s USA i jistou emocionální složku, jednání o protiraketové obraně potvrdilo, že „Spojené státy činí politická gesta, ale nakonec se vždy ukáže, že dělají především byznys. Polsko si tohle musí uvědomit.“

Závěr

Bilaterální vyjednávání USA a Polska o umístění prvků protiraketové obrany na polském území přineslo spletitější průběh, než mnozí očekávali, a to i přesto, že ohledně ochoty hostit americkou základnu panovala v Polsku poměrně široká politická shoda. Protiraketová základna totiž byla vítanou příležitostí, jak získat na polské území trvalou americkou vojenskou přítomnost, jež by zmírnila pocit nejistoty vyplývající z nejasného závazku v článku 5 Severoatlantické smlouvy a také z nepřítomnosti vojenských základen NATO v Polsku.

Rozdílný náhled polské vlády a opozice ale existoval na to, zda je žádoucí chtít za souhlas s umístěním základny věcnou protihodnotu a jak velkou. V parlamentních volbách v říjnu 2007 vítězná Občanská platforma Donalda Tuska vystřídala ve vládnutí stranu Právo a spravedlnost Jaroslawa Kaczyńskiego. Tato výměna měla za následek přitvrzení doposud zcela poddajné polské vyjednávací pozice a přinesla s sebou více požadavků na americkou protihodnotu.

Obě polské vlády, Kaczyńskiego i Tuskova, přistupovaly k vyjednávání převážně z pozice realismu. Vnímaly účast v projektu jako důležitou z hlediska geopolitického ukotvení země v euro-americkém bezpečnostním společenství, k němuž by došlo prostřednictvím přítomnosti americké vojenské základny na území státu. Tuskova vláda však také kladla velmi silný důraz na získání dalších výhod spolupráce s USA, zejména šlo o americkou asistenci při modernizaci polských ozbrojených sil.

Přehodnocení projektu protiraketové obrany Barackem Obamou v září 2010, které znamenalo zrušení výstavby základny interceptorů v Polsku, vyznělo v celkovém kontextu Obamovy zahraniční politiky jako projev ztráty zájmu USA o region střední Evropy. Pro Polsko znamenala záležitost protiraketové obrany další krok v jeho psychologickém odpoutání se od pocitu blízkého svazku se Spojenými státy a napověděla, jakým způsobem do budoucna vést bilaterální politiku v asymetrickém vztahu vůči USA:

Jestli chceme, aby se o nás USA zajímaly, musíme jim něco nabídnout, snažit se je přesvědčit, že v určitých oblastech jsme pro ně užitečnými partnery. [...] Bylo to jednodušší, když jsme bojovali

*o integraci do NATO nebo se rozhodovali o účasti v amerických misích v Iráku a Afghánistánu. [...]
V současné době není na pořadu dne žádná takováto iniciativa. [...] Je to přirozený vývoj [...], nová
situace pro politiky a oni se tomu musejí přizpůsobit. [...] Není to žádné drama, je to pragmatický
úkol. (Ananicz 2010)*

Literatura a zdroje

Rozhovory

- Ananicz, A. (2010): Rozhovor s Andrzejem Ananiczem, místopředsedou vyjednávacího týmu pro vstup Polska do EU (1998–2001) a ředitelem Diplomatické akademie PISM (od 2008), 5. 5. 2010, Varšava.
- Górka-Winter, B. (2010a): Rozhovor s Beatou Górkou-Winter, analytičkou a koordinátorkou bezpečnostního programu PISM, 12. 5. 2010, Varšava.
- Kobieracki, A. (2010): Rozhovor s Adamem Kobierackým, náměstkem generálního tajemníka NATO pro operace (2003–2007) a ředitelem Odboru bezpečnostní politiky polského Ministerstva zahraničních věcí (od 2008–2011), 10. 5. 2010, Varšava.
- Kulesa, Ł. (2010): Rozhovor s Łukaszem Kulesou, analytikem a zástupcem vedoucího výzkumné kanceláře PISM, 11. 5. 2010, Varšava.
- Kuźniar, R. (2010): Rozhovor s Romanem Kuźniarem, profesorem strategických studií na Varšavské univerzitě a ředitelem PISM (2005–2007), 6. 5. 2010, Varšava.
- Mróz, M. (2010): Rozhovor s Marcinem Mrózem, analytikem mezinárodních vztahů, 4. 5. 2010, Varšava.
- Onyszkiewicz, J. (2010): Rozhovor s Januszem Onyszkiewiczem, polským ministrem obrany (1992–93 a 1997–2000) a europoslancem (2004–2009), 6. 5. 2010, Varšava.
- Thayer, B. (2010): Rozhovor s Bradleyem Thayerem, politologem z Baylor University v Texasu, 12. 3. 2010, Brno.
- Wągrowska, M. (2010): Rozhovor s Mariou Wągrowskou, poradkyní z Vládního centra pro bezpečnost a spolupracovnící CSM, 7. 5. 2010, Varšava.
- Waszczykowski, W. (2010): Rozhovor s Witoldem Waszczykowským, hlavním polským vyjednávačem o protiraketové obraně (2007–2008) a náměstkem ministra zahraničních věcí (2005–2008), 10. 5. 2010, Varšava.
- Wóycicki, K. (2010): Rozhovor s Kazimierzem Wóycickým, politologem a předsedou sboru poradců předsedy zahraničního výboru Sejmu, 4. 5. 2010, Varšava.

Ostatní použité zdroje

- Baczynska, G. (2008): U.S. and Lithuania in Shield Talks: Polish Official, on-line text
(<http://www.reuters.com/article/idUSL1758839820080617?pageNumber=1>), [cit. 14. 11. 2011].
- Deklaracja w sprawie współpracy strategicznej między Rzeczpospolitą Polską a Stanami Zjednoczonymi Ameryki (2008), on-line text
(<http://www.msz.gov.pl/Deklaracja,w,sprawie,wspolpracy,strategicznej,miedzy,Rzeczpospolita,Polska,a,Stanami,Zjednoczonymi,Ameryki,20779.html>), [cit. 14. 11. 2011].
- Dostál, V. (2008): Polská zahraniční politika a volby 2007, bakalářská diplomová práce, Brno, FSS MU, nepublikováno.
- Gazeta.pl (2008a): Premier odwołal Waszczykowski, on-line text
(http://wiadomosci.gazeta.pl/Wiadomosci/1,80708,5578124,Premier_odwolal_Waszczykowski.html), [cit. 14. 11. 2011].
- Gazeta.pl (2008b): Prezydent: ratyfikacja umowy w sprawie tarczy przed stycznem, on-line text
(http://wiadomosci.gazeta.pl/Wiadomosci/1,80708,5611152,Prezydent__ratyfikacja_umowy_w_sprawie_tarczy_przed.html), [cit. 14. 11. 2011].
- Gazeta.pl (2008c): Rząd USA rozczarowany: Nasza oferta jest hojna, on-line text
(http://wiadomosci.gazeta.pl/wiadomosci/1,114881,5426875,Rzad_USA_rozczarowany__Nasza_oferta_jest_hojna.html), [cit. 2. 3. 2012].
- Gazeta.pl (2008d): Sikorski: Nieprawda, że zablokowałem porozumienie, on-line text
(http://wiadomosci.gazeta.pl/wiadomosci/1,114873,5426207,Sikorski__Nieprawda__ze_zablokowałem_porozumienie.html), [cit. 2. 3. 2012].
- Gazeta.pl (2008e): Tusk: nie jesteśmy zadowoleni, on-line text
(http://wiadomosci.gazeta.pl/wiadomosci/1,114873,5425943,Tusk__nie_jestesmy_zadowoleni.html), [cit. 2. 3. 2012].
- gazetawyborcza.pl (2009): An Open Letter to the Obama Administration from Central and Eastern Europe, 15. 7. 2009, on-line text
(http://wyborcza.pl/1,76842,6825987,An_Open_Letter_to_the_Obama_Administration_from_Central.html), [cit. 14. 11. 2011].
- Goldberg, J. (2008): Obama, the Postmodernist: In the Illinois Senator's World, Words Have No Fixed Meaning, and Truth Is Often Just a Matter of Perspective, USA TODAY, 5. 8. 2008.
- Górka-Winter, B. (2008): Poland's Policy Regarding the United States, in: Yearbook of Polish Foreign Policy 2008, Varšava, PISM.

- Górka-Winter, B. (2010b): Poland's Bid for Missile Defence – Lessons (Not Yet) Learned, *Diplomaatia*, č. 81, on-line verze
([http://www.diplomaatia.ee/index.php?id=242&no_cache=1&L=1&tx_ttnews\[tt_news\]=1126&tx_ttnews\[backPid\]=425&cHash=e65739561f](http://www.diplomaatia.ee/index.php?id=242&no_cache=1&L=1&tx_ttnews[tt_news]=1126&tx_ttnews[backPid]=425&cHash=e65739561f)), [cit. 14. 11. 2011].
- Górka-Winter, B. (2010c): A Long Way to Missile Defense Shield, in: *Yearbook of Polish Foreign Policy 2009*, Varšava, PISM.
- Indulski, G. – Stankiewicz, A. (2008): *Negocjator*, *Newsweek Polska*, roč. VIII, č. 33, s. 13 – 17.
- Kamińska, A. (2010): Pierwsza rotacja baterii "Patriot" w Polsce, on-line text
(<http://www.wp.mil.pl/pl/artykul/9281>), [cit. 14. 11. 2011].
- Kancelaria Prezesa Rady Ministrów (2009a): Tusk i Biden o nowym systemie obrony przeciwrakietowej, on-line text
(http://www.kprm.gov.pl/centrum_prasowe/wydarzenia/id:2915/), [cit. 2. 12. 2010].
- Kancelaria Prezesa Rady Ministrów (2009b): Przemówienie premiera Donalda Tuska z okazji wizyty wiceprezydenta USA Joe Bidena, on-line text
(<http://www.kprm.gov.pl/premier/przemowienia/id:2995/>), [cit. 2. 12. 2010].
- Mowle, T. S. (2004): *Allies at Odds? The United States and the European Union*, New York, Palgrave Macmillan.
- NATO (1949): *The North Atlantic Treaty*, on-line text
(http://www.nato.int/cps/en/natolive/official_texts_17120.htm), [cit. 14. 11. 2011].
- NATO (1997): *Founding Act on Mutual Relations, Cooperation and Security between NATO and the Russian Federation signed in Paris, France*, on-line text
(http://www.nato.int/cps/en/natolive/official_texts_25468.htm), [cit. 14. 11. 2011].
- Nau, H. R. (2010): Obama's Foreign Policy, *Policy Review*, č. 160, s. 27–47.
- Novinky.cz (2008a): Riceová potvrdila, že USA jednají o raketách i s Litvou, on-line text
(<http://www.novinky.cz/zahranicni/evropa/144494-riceova-potvrdila-ze-usa-jednaji-o-raketach-i-s-litvou.html>), [cit. 14. 11. 2011].
- Novinky.cz (2008b): Polsko se dohodlo s USA na protiraketovém štítu, on-line text
(<http://www.novinky.cz/zahranicni/evropa/147303-polsko-se-dohodlo-s-usa-na-protiraketovem-stitu.html>), [cit. 14. 11. 2011].
- Onyszkiewicz, J. (2003): *Iraq Crisis in the Context of US-Polish Relations*, in: M. Šťastný (ed.): *Iraq Crisis and Politics in USA, Europe and V4 Countries*, Bratislava, Institute of Public Affairs.

- Tarpley, W. G. – Marshall, B. – Mowat, J. (2008): *Obama: The Postmodern Coup – Making of a Manchurian Candidate*, Joshua Tree, Progressive Press.
- Trník, M. (2008): *Two-Level Games and Base Politics: Understanding the Formulation of Czech and Polish Foreign Policy Responses to U.S. Military Base Deployment Proposals*, AMO Research Paper, on-line text (http://www.amo.cz/download.php?group=produkty1_soubory&id=115), [cit. 14. 11. 2011].
- tvn24.pl (2009): *Sikorski: najpierw decyzja USA, potem ratyfikacja tarczy*, 26. 2. 2009, on-line text (<http://www.tvn24.pl/0,1588293,0,1,sikorski-najpierw-decyzja-usa--potem-ratyfikacja-tarczy,wiadomosc.html>), [cit. 14. 11. 2011].
- U.S. Department of State (2010): *U.S.-Poland Bilateral Missile Defense Signing and Joint Press Availability With Polish Foreign Minister Sikorski*, on-line text a video (<http://www.state.gov/secretary/rm/2010/07/143948.htm>), [cit. 14. 11. 2011].
- Zaborowski, M. (2004): *From America's Protégé to Constructive European: Polish Security Policy in the Twenty-First Century*, Occasional Paper n. 56, EU Institute for Security Studies, on-line text (<http://www.iss.europa.eu/uploads/media/occ56.pdf>), [cit. 14. 11. 2011].

Seznam zkratek

CSM	Centrum Stosunków Międzynarodowych / Centrum mezinárodních vztahů
ČR	Česká republika
EU	Evropská unie
GBI	Ground Based Interceptor / interceptor umístěný v pozemním sílu
LPR	Liga Polskich Rodzin / Liga polských rodin
NATO	North Atlantic Treaty Organization / Severoatlantická aliance
PAC	Patriot Advanced Capability / obranný systém Patriot
PiS	Prawo i Sprawiedliwość / Právo a spravedlnost
PISM	Polski Instytut Spraw Międzynarodowych / Polský institut mezinárodních věcí
PO	Platforma Obywatelska / Občanská platforma
PSL	Polskie Stronnictwo Ludowe / Polská lidová strana
SM-3	Standard Missile 3 / standardní třístupňový interceptor
SOFA	Status of Forces Agreement / Dohoda o statusu ozbrojených sil
USA	United States of America / Spojené státy americké